

Intervju

G. P.

Novinarstvo, 2. letnik, redni študij

Ljubljana, 10. januar 2012

Klemen Košir o bližajoči se premieri Ljudomrznika v luči njegove izkušnje z gledališčem.

Klemen Košir je rojen leta 1964 na Jesenicah. Po končani gimnaziji in kasneje Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani se je najprej zaposlil v Prešernovem gledališču Kranj, nato pa kot tehnik in scenski mojster v gledališču Toneta Čufarja na Jesenicah, kjer še danes ustvarja. Trenutno je pred njim eden večjih podvigov – glavna vloga v Molierovi drami Ljudomrznik. Z njim smo se pogovarjali o bližajoči se premieri in o njegovem pogledu na gledališče.

Drama, v kateri imate glavno vlogo, je tragikomedija o človeku, ki rad brez dlake na jeziku pripadnikom malomeščanstva pove, kar jim gre. Kolikšna je verjetnost, da bo na premieri kak gledalec užaljen?

Mislím, da vzroka za užaljenost ne bo. Užaljen bi bil lahko nekdo samo, če bi govorili konkretno o njem, z imenom in priimkom. Ker pa teater vseeno ostaja v neki občosti, mislim, da vzroka za užaljenost ne bo. Upam pa, da bo predstava komu vzrok za premislek. Da bo kdo s predstave odšel s premislekom, ali ni predstava na določenih mestih govorila tudi o njem. To si pa srčno želim in upam.

Humor vam očitno leži, saj je Ljudomrznik le ena od mnogih komedij v katerih ste nastopali.

Ljudomrznik pravzaprav ni komedija. Mogoče mi je tudi zato fino, ker po dolgem času končno igrám lik, pri katerem popolnoma nič ne poskušam biti smešen. Mislim, da je celo prvič. Jaz sem zelo rad smešen. Zato imajo tudi nekateri režiserji problem z mano. V vsakem liku poskušam najti nek vzvod duhovitosti, smeha, da bi se posmehníl samemu sebi in vlogi. Saj ne, da v liku Alcesta sicer nisem smešen, upam, da sem, ampak igrám malo drugače kot sicer in sem tega vesel.

V čem se Moliere razlikuje od drugih?

Moram reči, da mi leži njegov smisel za humor – samoiróničnost. Moliere je našel ventil, kako rešiti svoje probleme – delati se norca iz sebe, in na nek način sem tak tudi jaz. Že od malih nog sem malo majhen, malo debel, plešast ... V najstniških letih znajo biti otroci zelo kruti eden do drugega. Zmerljivke povzročajo velike travme. In potem sem našel način, kako se tega rešiti – da si hitrejši od njih. Da prej rečeš, jaz sem debel. Nisem čakal nanje. Sam sebe sem najprej imenoval bajsi. In Moliere jo počel isto. On se je pred sramotenjem ljudi obvaroval tako, da se je najprej sam osramotil in potem rekel, naj ga le še bolj popljuvajo, če ga lahko. Saj me ne morete! To je tisto, kar

Moliera naredi carja.

Samo Bergant, režiser predstave, vas opisuje kot talentiranega, hitrega, senzibilnega in pogumnega. Kako sta sodelovala?

Samo je eden od redkih ljudi, ki je to znal v meni sprožiti. In to sem mu povedal. K predstavi me je pritegnila že njegova najava v gledališkem listu. Pravi, da glavni lik, Alcest, morda ne mara teatra. To je tisto, kar me je že na začetku zintrigiralo. Na nek način namreč odklanjam vsakovrsten teater. Tak, kot ga počnem poklicno, in tak, kot se dogaja v družbi. Ampak dajmo to na stran. Prav vesel sem, da je Samo v meni spet zbudil neke mladostne ideale oziroma spet obudil mojo ljubezen do teatra. Največji izziv je bil v tem, kako Alcestovo zgodbo, njegove ideje začititi skozi sebe in jih dati naprej. Končno je prišel neki lik, ki mi ga ni bilo treba dosti iskati, ker mi je precej podoben. V sebi sem poiskal te njegove momente mržnje do ljudi, obče in konkretne. Bil sem zelo oseben.

Navzven sicer ne delujete tako, kot da bi veliko sovražili, prej nasprotno ...

To ne pomeni, da sovražim ljudi. Gre se za to, da mi gredo določene stvari na živce in da bi včasih vsak človek rad komu kaj povedal v obraz. Pa nas zadržujejo neke socialne norme, bonton, mogoče tudi naša verska vzgoja, karkoli. In potem to naredimo samo v mislih ali pa v svoji sobi, brez prisotnega, in tako naprej. Ta človek, Alcest, pa je temu rekel ne, da bo od zdaj vsem vse povedal v obraz, ker verjame, da je to prav. Na nek način ima seveda prav. To bi bilo res idealno, da bi bili ljudje tako iskreni med sabo, ampak svet ne deluje tako in nikoli ni. Vsi ljudje, ki so prišli in hoteli povedati resnico, so slabo končali.

Zakaj torej naslov Ljudomrznik?

Naslov je pravzaprav napačen. Alcest ni ljudomrznik. Ljudem pove resnico. Ker so jo ljudje vredni. Problem je v ljudeh, ki te resnice ne prenesejo.

Zadnje čase se veliko govori o tem, da se slovensko gledališče "prodaja". Da želji po ugajanju in zaslužku omejujeta polje umetniške svobode. Menite, da je slovensko gledališče premalo "ljudomrzno"?

(smeh) Povejte mi, kateri teater pa v izhodišču noče ugajati publiki? Še tak off-offovec oziroma pristaš sodobnega teatra v končni fazi postavi nekaj pred ljudi in si želi, da bi bilo to ljudem všeč. Nihče ne igra predstave z namenom, da je ne bi nihče videl. Tudi če jo naredi z namenom ljudi ziritirati, v tej iritaciji išče všečnost. Teater že v izhodišču zaživi šele pred publiko in publiki mora na nek način ugajati. Tudi če ji ugaja z neugodjem.

Vendar se pri tem lahko sklepajo manjši ali pa večji kompromisi ...

Poznam štiri vrste teatra: Delam v jeseniškem mestnem teatru, ki je več ali manj institucionalen teater, klasičen teater, nekaj sodelujem tudi s Špas teatrom, ki je popolnoma komercialen teater, in občasno naredim kakšno off-off produkcijo umetniškega teatra in igram svoje predstave. V vseh teh vrstah teatra želim najprej sam uživati in ugajati publiki. Absolutno. Mislim, da je to prisotno

povsod. Nekje z več, nekje z manj kompromisi. Gre se za to, da nekdo počne svoj poklic zaradi preživetja, ker rabi denar. Zato da bo predstavo videlo čim več ljudi in da bo prinesla čim več denarja, drugi, ki pa tega problema nima, se lahko gre umetniški teater, ki ga bo videlo 60 ljudi, on pa bo zapolnil svojo dušo. Vse te stvari so legitimne, vse pravilne, vse je prav. Pa tudi jaz imam prav. Na koncu je zame najbolj pomembno, da imam jaz prav in da ta svoj prav zadovoljim.

Ljudje recimo pridejo v gledališče po zabavo in teater jim ustreže. Se vam zdi popuščanje okusu množice in drsenje v povprečnost pravi način obstoja nekega teatra?

Velikokrat se ljudje pridejo na predstavo samo zabavat. In so veseli, ko zabavo dobijo. Potem pa se gredo zabavat spet nekam drugam. Ampak to naj bo v gledališčih, kot je Špas teater. Nimam nič proti temu. Špas teater je temu tudi namenjen in to sam priznava. Tam ne lažejo. To je teater, ki želi zabavati in samo zabavati in to počnejo. Zakaj bi jih preganjal. Problem je s teatri, ki se deklarirajo za resne, umetniške, pa delajo predstave, ki zgolj zabavajo. Tukaj je laž in tu je problem. Zato na nek način ne maram teatra.

Govorite o svoji hiši?

Govorim o vseh hišah. Ne hodim gledat predstav. Nimam časa. Imam štiri otroke in ženo (smeh) in kadarkoli sem zvečer prost, grem domov in sem z njimi. V življenju sem zamenjal dva teatra, gostoval sem v dveh, treh. In po mojem mnenju je v principu povsod enako. Kot pravi Balaševič: »Princip je isti, vse su ostalo nianse.« Delovanje teh hiš je povsod enako. Svoj teater imam seveda na nek način zelo rad. Veliko raje sem tu, kot pa da bi bil recimo v Drami. V Drami, se mi zdi, mi ne bi pustili biti tako nesramen do sebe in do lastne hiše, kot sem lahko tukaj. In se mi zdi, da imam lahko večjo umetniško svobodo, kot bi jo imel v Drami. Seveda govorim v svojem imenu. Ker če bi tako sovražil teater, bi dal odpoved, kot sem enkrat že naredil in takrat sem šel za kratek čas v samostojne umetniške vode. Potem sem ugotovil, da ni popolnoma nobene razlike, in sem prišel nazaj. Kolegi so me sprejeli brez očitkov in z razumevanjem. Imamo tudi interno društvo Lassie se vrača, v katerem so kolegi, ki so storili isto kot jaz – šli so in prišli nazaj. Jaz sem častni predsednik.

Kdaj se je pri vas nazadnje pojavil odklonilen odnos do teatra?

Predvsem zadnje leto se veliko sprašujem o smislu svojega poklica. Zvečer stopim na oder in se pretvarjam, da sem nekdo drug. Pred drugimi, za katere vem, da vejo, da nisem to, za kar se pretvarjam. In oni tudi vejo, da jaz vem, da oni vejo, da se pretvarjam. To je neka čudna kolobocija, na katero pristajam jaz kot igralec in nanjo pristajajo ljudje kot gledalci. Kje je smisel takega početja? Vsi vemo, da si lažemo. Zakaj to počnemo? Postalo mi je odveč in nepotrebno govoriti neke tuje zgodbe, ne meni ne ljudem niso povedale nič. Zato iščem to svojo pot tudi s svojimi predstavami, v katerih pravzaprav ne igram, ampak igram samega sebe. Obe moji monodramici temeljita na tem principu. Tudi pri predstavi Ljudomrznik nekaj tega principa ostaja. Samo me je spet zvalil v teater, ki mi ni več nič pomenil, in spet uživam v njem.

Torej ste le našli zagon za naprej?

Ne vem, če. Imam zagon za to predstavo, absolutno. Za naprej ne vem. Me zanima, bomo videli. Ne morem zagotoviti, da bo tako.

Zdi se mi pogumno, da v javnosti odkrito poveste, da ne marate teatra. Nekako Alcestovsko.

Takole bom rekel, vsak igralec v določenem obdobju ne mara tega, kar počne. Tako kot verjetno v kakšnem obdobju vsak odklanja svoj poklic, svojo družino, samega sebe, partnerja ... Včasih to traja tudi predolgo. Jaz sem enostavno v daljši takšni fazi. Če bi bil s teatrom poročen, bi bil verjetno že v ločitvenem postopku. In tudi razmišljam vsakič znova, da bi to pustil in šel počet kaj drugega, ampak po eni strani ne znam početi nič drugega, po drugi pa sem tako vezan na teater, ga imam kljub vsemu na nek način rad. Mislim, da to vsak igralec kdaj čuti, samo jaz sem verjetno tako neumen ali pa tako pameten ali pa samoironičen, da si to upam povedati na glas. Eni samo pljuvajo čez teater, čez lastno hišo, kolege ... Teater je sploh mesto pljuvanja. Pljuvamo publiko, kritike, sami sebe. Pljuvamo se.

Kje so vzroki za to?

Teater je zelo osebna zadeva. Ti lahko v trgovini režeš kruh, prodajaš salamo ... Vse je zelo neosebno. Teatra ne moreš početi neosebno. Čim si osebno udeležen, do teh stvari zelo hitro pride. V teatru smo v nekih intimnih odnosih – tudi če človeka ne poznaš, ga ne maraš, ali pa ga imaš blazno rad – ko stopiš s kolegom na oder, vzpostaviš nek drug odnos, ki nima zveze z vajinim zasebnim odnosom, hkrati pa temu ne moreš pobegniti. To zasebno v različni meri pride do izraza na odru in obratno.

Koliko pa se to pozna v obratni smeri? Ali lik vpliva na vaše zasebno življenje?

Alcest je prvi lik, ki me je po dolgem času »okužil«. Ko človek oblikuje nek lik in če res intenzivno razmišlja o njem, o njegovem načinu razmišljanja, sčasoma pade v »štos«. To deluje kot mantra. Igralci smo stalno v tem »štosu«. Potem je vse odvisno od lika, ki ga igraš, od samonadzora, koliko imaš distance do samega sebe, kako močan karakter si. So primeri, ko igralci dobesedno znorijo, se ubijajo, zamenjajo partnerje.

Kje se vidite v prihodnosti? Bo zmagala vaša ljubezen ali vaše sovraštvo do gledališča? Imate morda ambicije po kakem direktorskem, vodstvenem mestu?

Ne v nekih osrednjih teatrih. Sem provincialec. Doma sem z Gorenjske. Vsak dan sem v teatru. Vsak dan. Je pa hudič, ker vsake toliko časa pride kakšen radovednež, kot ste vi, in človeka spet »narajca«, da si reče, saj mogoče pa to spet ni tako slabo. Bom še malo počakal tu. In potem spet vztrajaš kako leto dlje, kot si mislil, da boš. Ne vem. Malo se hecam, malo pa je tudi resnice v tem, ko pravim, da v svojem poklicu nikoli ne bom dočakal penzije. Je pa res, da nisem več tako vezan na svoje ambicije. Kadar kdo kakšno nagrado mimo pripelje in mi jo da, se sicer ne pritožujem. To ti malo količnik zviša, malo ti godi, ljudje o tebi govorijo, kar je igralcu sploh simpatično. Se pa ne

ženem za tem. S tem sem obračunal že pred leti. Igralec sem predvsem zato, ker vsake toliko časa pride možnost ljudem povedati zgodbo, kot je tale Ljudomrznik. Ne pomnim, kdaj sem znotraj hiše nazadnje dobil možnost povedati nekaj tako osebnega in močnega kot pri Ljudomrzniku. Do vloge Alcesta mi je bila najljubša teatarska zadeva režija ene predstavnice tukaj. Zanja je gledališče dobilo tudi nagrado za najboljšo amatersko predstavo pretekle sezone. Te nagrade sem bil nadvse vesel, čeprav jo je v bistvu dobil teater, ne jaz kot režiser. Si jo pa zelo lastim. Predstava se mi zdi fantastična.

Tudi sicer igralci občasno postanejo režiserji ...

To možnost je dal pa direktor gledališča. Z njim sva kar dobra prijatelja. Povedal pa sem mu, da je slab kot umetniški vodja in direktor in tega se precej zaveda. Ta direktorat ga ni zanimal, tako kot mene teater ne zanima (smeh). Je pa nam, jamračem, dal možnost, da nekaj naredimo, ne samo jamramo. To se mi zdi absolutno prav. Jaz bi vsakemu igralcu, ki se pritožuje nad kakovostjo režiserjev, dal možnost, da režira. Pa ne zato, da bi lahko potem rekel, vidiš, da ne znaš. Ampak zato, da bi videl, kaj to je. Ko na vsem lepem nosiš odgovornost ne samo za svojo vlogo, ampak za vse. Tudi kot igralec seveda nosiš odgovornost za celotno predstavo, ampak ne tak način. Kljub vsemu imaš sebe najrajši. Tako kot je imel naš prejšnji tehnični direktor dober način, da je vsem novim scencem v prvem letu dal vlogo statista. Da so videli, kaj pomeni stati na odru pred 300 ljudmi. Zato, da so potem bili tiho in niso govorili, da oni delajo, mi pa denar pobiramo.

Vodstvo gledališča se je letos zamenjalo. Se je režim kaj spremenil?

Delam prvo predstavo po zamenjavi vodstva. Zaenkrat ne čutim nobene bistvene razlike. Ne pri delu ne drugje. Če bo repertoar kaj drugačen, bomo še videli. Nisem ne razočaran, ne presenečen. Čeprav je bilo obljubljeno, da se bo začelo na novo, se mi zdi nekako logično, da je treba najprej počistiti stare stvari in da se bodo morebitne spremembe začele uvajati počasi. Če se sploh bodo. Če ni ta struktura teatra premočna in požre vsakega, ki pride z nekimi novimi idejami.

Za konec mi še povejte: je Klemen Košir srečen človek?

Očitno sem rad nezadovoljen. Očitno to rabim. Če ne bi imel razloga biti nezadovoljen, bi bilo dolgočasno. Mislim, da je lepo živeti, karkoli se zgodi. Pritožujem se, jamram, ampak v svojem bistvu sem srečen človek. Kljub vsem številnim nezadovoljstvom in stvarim, ki me iritirajo, sem srečen. Absolutno.